

**Inguna Leibus,
Ingrīda Pētersone,
Anna Jesemčika,
Anastasija Svarinska,
Regīna Grigorjeva**

Finanšu grāmatvedība

ATKĀRTOTS UN ATJAUNOTS 2. IZDEVUMS

**LIETIŠKĀS
INFORMĀCIJAS
DIENESTS**

I Z D E V N I E C Ī B A

Rīga 2018

UDK 657.41/.45

Fi 614

**Inguna Leibus, Ingrīda Pētersone, Anna Jesemčika,
Anastasija Svarinska, Regīna Grigorjeva**

Finanšu grāmatvedība

Atkārtots un atjaunots 2. izdevums

© Inguna Leibus, Ingrīda Pētersone, Anna Jesemčika,
Anastasija Svarinska, Regīna Grigorjeva, 2018

© SIA «Lietišķās informācijas dienests», 2018

Konsultante Gaida Kalniņa

Literārā redaktore Sandra Priedīte

Maketētājs Arvis Villa

Visas tiesības aizsargātas. Aizliegts jebkādu grāmatas daļu reproducēt
jebkādā formā un veidā bez rakstiskas autortiesību turētāja atļaujas.

Izdevējs: SIA «Lietišķās informācijas dienests»

Adrese: Graudu ielā 68, Rīgā, LV-1058

Tālrunis: 67606110

Fakss: 67606120

www.lid.lv

ISBN 978–9984–896–18–2

Godātais lasītāj!

Jūsu rokās nonākusi grāmata, kura palīdzēs apgūt un nostiprināt zināšanas finanšu grāmatvedībā. Grāmata paredzēta ne tikai grāmatvedības kursa teorētiskai apguvei un uzskaites pamatprincipu izpratnei, bet arī tā ieteicama strādājošiem grāmatvežiem profesionālo iemaņu pilnveidošanai un noderēs praktisku jautājumu risināšanai.

Grāmata sarakstīta atbilstoši *Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma* un MK 2015. gada 22. decembra noteikumu Nr. 775 *Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi* normām. Arī termini lietoti saskaņā ar šiem tiesību aktiem. Vienīgi tiesību aktos lietotais termins *sabiedrība* aizstāts ar terminu *uzņēmums*, jo finanšu grāmatvedība ir aktuāla ne vien komercsabiedrībām un kooperatīvajām sabiedrībām, bet arī individuālajiem komersantiem, zemnieku saimniecībām, individuālajiem uzņēmumiem, nevalstiskajām organizācijām un citiem uzņēmumiem, kuri kārtu grāmatvedību divkāršā ieraksta sistēmā.

Grāmatvedības uzskaites objekti skatīti atbilstoši tam, kā tie jāatspoguļo finanšu pārskatā. Grāmata no 1. līdz 5. nodaļai ir sakārtota atbilstoši bilances struktūrai. Grāmatā netiek skaidroti uzskaites objekti, kurus uzņēmums atzīst, novērtē un atspoguļo finanšu pārskatā saskaņā ar Starptautiskajiem grāmatvedības standartiem. 6. nodaļā aprakstīta ieņēmumu un izmaksu uzskaitē atbilstoši peļņas vai zaudējumu aprēķinam, 7. nodaļā skatīts finanšu pārskata saturs un sagatavošanas kārtība. Pēdējā, 8. nodaļā aprakstīti grāmatveža profesionālās ētikas jautājumi. Grāmatas pielikumā dots kontu plāna paraugs, kuru var izmantot sava uzņēmuma kontu plāna izstrādei.

Katrā nodaļā norādīti atbilstošo objektu uzskaites uzdevumi, to novērtēšanas un uzskaites metodes, kā arī biežāk lietotā kontu korespondence. Lai atvieglotu attiecīgās tēmas izpratni un apgūšanu, katrā nodaļā doti atbilstoši piemēri. Katras tēmas izklāstu noslēdz kopsavilkums un jautājumi paškontrolei.

Grāmata veidota atbilstoši LLU studiju kursa *Finanšu grāmatvedība* programmai. Tā ir grāmatas *Grāmatvedības pamati uzņēmumos* turpinājums, tāpēc šajā grāmatā nav ietverta nodaļa par grāmatvedības darba organizēšanu.

4 **FINANŠU GRĀMATVEDĪBA**

Grāmatā izklāstīti finanšu grāmatvedības teorētiskie pamati, kurus maz ietekmē grozījumi tiesību aktos, tomēr līdz ar uzskaites pilnveidošanu iespējamas izmaiņas dažu uzskaites objektu atspoguļošanas kārtībā. Grāmata sagatavota atbilstoši normām, kas ir spēkā 2018. gada 1. maijā, turpmākām izmaiņām lasītājam jāseko līdz patstāvīgi.

Autoru kolektīvs izsaka lielu pateicību par sniegtajiem padomiem un ieteikumiem grāmatas tapšanā zvērinātai revidentei *Dr. oec. Gaidai Kalniņai*.

Vēlam sekmes mācībās un praktiskajā darbā!

Autores

Saturs

1. Ilgtermiņa ieguldījumu uzskaitē	8
1.1. Ilgtermiņa ieguldījumu raksturojums un uzskaites uzdevumi	9
1.2. Nemateriālie ieguldījumi	22
1.3. Pamatlīdzekļi	32
1.3.1. Pamatlīdzekļu būtība un uzskaites grupu raksturojums	32
1.3.2. Pamatlīdzekļu sākotnējās vērtības noteikšana	40
1.3.3. Pamatlīdzekļu pārvērtēšana	46
1.3.4. Pamatlīdzekļu nolietojums	49
1.3.5. Pamatlīdzekļu finanšu un operatīvā noma	55
1.3.6. Pamatlīdzekļu izslēgšana	60
1.4. Ilgtermiņa finanšu ieguldījumi	64
2. Aprozāmo līdzekļu uzskaitē	72
2.1. Krājumi	73
2.1.1. Krājumu raksturojums un uzskaites uzdevumi	73
2.1.2. Krājumu novērtēšana	76
2.1.3. Krājumu uzskaites metodes	80
2.1.4. Noliktavu uzskaitē	91
2.1.5. Krājumu inventarizācija	93
2.2. Dzīvnieki un augi	98
2.2.1. Dzīvnieku un augu raksturojums, uzskaites uzdevumi	98
2.2.2. Dzīvnieku un augu uzskaites grupas	101
2.2.3. Dzīvnieku un iegūtās produkcijas novērtēšana	105
2.2.4. Augu izaudzēšanas izmaksas un iegūtās produkcijas novērtēšana	110
2.2.5. Meža un mežaudzes uzskaitē	112
2.2.6. Dzīvnieku un augu uzskaites dokumentācija un grāmatojumi	113

6 FINANŠU GRĀMATVEDĪBA

2.3. Norēķini ar debitoriem	118
2.3.1. Debitoru raksturojums un uzskaites uzdevumi	118
2.3.2. Bilances posteņu raksturojums	119
2.3.3. Norēķinu ar debitoriem dokumentācija un uzskaitē ...	122
2.4. Naudas līdzekļi	136
2.4.1. Naudas līdzekļu uzglabāšana un uzskaites uzdevumi	136
2.4.2. Naudas līdzekļu dokumentācija un uzskaitē kontos ...	137
2.4.3. Naudas līdzekļu inventarizācija	144
2.4.4. Pārskats par naudas plūsmu	148
3. Pašu kapitāla uzskaitē	156
3.1. Pašu kapitāls, tā sastāvs un uzskaitē	157
3.2. Pamatkapitāla uzskaitē kapitālsabiedrībās	163
3.3. Pašu kapitāla posteņu izmaiņas	168
3.4. Pašu kapitāla uzskaitē individuālajos uzņēmumos	171
4. Uzkrājumi	176
5. Norēķini ar kreditoriem	182
5.1. Kreditoru vispārīgs raksturojums un uzskaites uzdevumi	183
5.2. Norēķini par aizņēmumiem	188
5.3. Norēķini par saņemtajiem avansiem	192
5.4. Norēķini ar piegādātājiem un darbuzņēmējiem	194
5.5. Pārējie norēķini	198
5.6. Norēķini par darba samaksu	200
5.6.1. Uzskaites objekta raksturojums un uzskaites uzdevumi	200
5.6.2. Darba samaksas aprēķināšana	203
5.6.3. Ieturējumi no darba samaksas	206
5.6.4. Norēķinu uzskaitē par darba samaksu	209
5.7. Norēķini par nodokļiem	216
5.7.1. Grāmatvedības uzdevumi nodokļu uzskaitē	216
5.7.2. Nodokļu aprēķināšana, maksāšana un uzskaitē	217
5.7.3. PVN uzskaitē	223

5.8. Nākamo periodu ieņēmumi	230
5.9. Norēķini par dividendēm	232
5.10. Uzkrātās saistības	236
5.11. Atvasinātie finanšu instrumenti	239
6. Ieņēmumu un izmaksu uzskaite	242
6.1. Saimnieciskās darbības ieņēmumi	243
6.2. Saimnieciskās darbības izmaksas	250
6.3. Operāciju konti ieņēmumu un izmaksu uzskaitēi	255
7. Finanšu pārskata sagatavošana	262
7.1. Finanšu pārskata saturs un mērķis	263
7.2. Inventarizācija	268
7.3. Peļņas vai zaudējumu aprēķina sagatavošana	270
7.4. Bilances sagatavošana	273
7.5. Pašu kapitāla izmaiņu pārskata sagatavošana	277
7.6. Naudas plūsmas pārskata sagatavošana	278
7.7. Pielikuma sagatavošana	284
7.8. Grāmatvedības politikas un aplēšu maiņa	286
7.9. Kļūdu labojumi finanšu pārskatos	288
7.10. Starpperiodu finanšu pārskati	290
7.11. Slēguma finanšu pārskata sagatavošana	292
8. Grāmatvežu profesionālā ētika	300
8.1. Grāmatvedība kā profesionālās darbības nozare	301
8.2. Profesionālās ētikas kodeksa būtība un nepieciešamība	303
8.3. Grāmatvežu profesijas mērķis un darbības pamatprincipi	305
Pielikums. Grāmatvedības kontu plāna shēma	312
Izmantotie tiesību akti, ieteicamā literatūra, profesionālie žurnāli	318

1. Ilgtermiņa ieguldījumu uzskaite

- 1.1. Ilgtermiņa ieguldījumu raksturojums un uzskaites uzdevumi
- 1.2. Nemateriālie ieguldījumi
- 1.3. Pamatlīdzekļi
  - 1.3.1. Pamatlīdzekļu būtība un uzskaites grupu raksturojums
  - 1.3.2. Pamatlīdzekļu sākotnējās vērtības noteikšana
  - 1.3.3. Pamatlīdzekļu pārvērtēšana
  - 1.3.4. Pamatlīdzekļu nolietojums
  - 1.3.5. Pamatlīdzekļu finanšu un operatīvā noma
  - 1.3.6. Pamatlīdzekļu izslēgšana
- 1.4. Ilgtermiņa finanšu ieguldījumi

1.1. Ilgtermiņa ieguldījumu raksturojums un uzskaites uzdevumi

Saimnieciskās darbības nodrošināšanai ir nepieciešami līdzekļi. Konkrētu līdzekļu objektu bilancē norāda vai nu ilgtermiņa ieguldījumu sastāvā, vai apgrozāmo līdzekļu sastāvā atkarībā no mērķa, kādam tas paredzēts. Līdzekļus saimnieciskās darbības procesā var paredzēt izmantot vienā saimnieciskās darbības ciklā, t.i., īslaicīgi, vai arī vairākos saimnieciskās darbības ciklos, t.i., ilglaicīgi. Ilglaicīgi izmantojamus līdzekļus bilancē norāda ilgtermiņa ieguldījumu sastāvā.

Ilgtermiņa ieguldījumi ir līdzekļi, kas paredzēti ilgai lietošanai (ilgāk par 12 mēnešiem pēc attiecīgā pārskata gada beigām) vai ieguldīti ilglietojamā īpašumā.

Ilgtermiņa ieguldījumu sastāvs ir ļoti daudzveidīgs, tie var būt *nemateriālā veidā*, piemēram, īpašuma tiesības, nemateriālā vērtība; *materiālā veidā*, piemēram, zeme, ēkas, iekārtas; vai *finanšu ieguldījumu veidā*, piemēram, līdzdalība citu sabiedrību kapitālos, aizdevumi.

Bilancē ilgtermiņa ieguldījumus iedala trīs grupās:

- nemateriālie ieguldījumi;
- pamatlīdzekļi;
- ilgtermiņa finanšu ieguldījumi.

Ilgtermiņa ieguldījumus veic, lai radītu saimnieciskajai darbībai nepieciešamo vidi un materiāli tehnisko bāzi ilgtermiņā, tādējādi no ilgtermiņa ieguldījumu izmantošanas gūstot ekonomiskos labumus vairākus pārskata periodus. Lai finanšu pārskati sniegtu patiesu un skaidru priekšstatu par uzņēmuma finansiālo stāvokli un finanšu rezultātiem pārskata periodā, jāievēro ieņēmumu un izdevumu saskaņošanas princips. Ja ieņēmumi no ilgtermiņa ieguldījumu izmantošanas tiek atzīti vairākos pārskata periodos, tad arī ilgtermiņa ieguldījumu iegādei vai izveidošanai izlietos līdzekļus neiekļauj izmaksās uzreiz, bet pakāpeniski, vairākos pārskata periodos, atbilstoši gūtajiem ieņēmumiem no konkrētā ilgtermiņa ieguldījuma izmantošanas.

Ilgtermiņa ieguldījumu uzskaites uzdevumi:

- uzskaitīt katru ilgtermiņa ieguldījumu objektu attiecīgajā grupā atbilstoši uzņēmuma vadības apstiprinātajai grāmatvedības politikai;
- dokumentēt objektu sastāva un vērtības izmaiņas;
- pareizi aprēķināt objektu sākotnējo vērtību un vērtības izmaiņas visā to izmantošanas periodā;
- patiesi atspoguļot objektu vērtību un finanšu rezultātus finanšu pārskatos;
- kontrolēt objektu saglabāšanu un lietderīgu izmantošanu.

Ilgtermiņa ieguldījumu uzskaitē ir jānodrošina informācija par katra ilgtermiņa ieguldījumu objekta sākotnējo vērtību, sākotnējās vērtības palielināšanu, pārvērtēšanu, vērtības samazinājuma korekcijām un atlikušo vērtību.

Ilgtermiņa ieguldījumu sākotnējā vērtība

Ilgtermiņa ieguldījumu objektus uzskaitē sākotnēji atzīst, pamatojoties uz iegādes vai izveidošanas attaisnojuma dokumentiem.

Sākotnējā vērtība ir summa, par kādu objekts ir iegādāts vai izveidots.

Ilgtermiņa ieguldījumu iegādes pašizmaksā iekļauj pirkšanas cenu, kurai pieskaitīti ar pirkumu saistītie papildu izdevumi, piemēram, transporta un uzstādīšanas izmaksas.

Ilgtermiņa ieguldījumu izveidošanas pašizmaksā iekļauj visas tiešās ar izveidošanu saistītās izmaksas, piemēram, materiālu un personāla izmaksas, kā arī var iekļaut netiešo izmaksu daļu, ja to var attiecināt uz ilgtermiņa ieguldījumu izveidošanu.

Ilgtermiņa ieguldījumu sākotnējo vērtību var palielināt par turpmāk veiktajiem būtiskiem objektu uzlabojumiem, piemēram, kapitālo remontu vai pārbūves izmaksām. Pamatlīdzekļus var pārvērtēt, ja pārvērtēšanai ir būtisks pamats. Tādā gadījumā sākotnējā vērtība tiek mainīta un tiek pārrēķinātas arī objekta ikgadējās vērtības samazinājuma korekcijas.

Ilgtermiņa ieguldījumus uzskaita bilances kontos. Katram bilances postenim atver atbilstošu kontu sākotnējās vērtības uzskaitē. Konta debetā grāmato ilgtermiņa ieguldījumu iegādi, izveidošanu un vērtības palielināšanu, ieskaitot pārvērtēšanu, bet konta kredītā – objektu izslēgšanu un vērtības samazināšanos, ieskaitot pārvērtēšanu.

Ilgtermiņa ieguldījumu iegādes kontu korespondence:

D Ilgtermiņa ieguldījumu sākotnējā vērtība (bilances konts)

K Norēķini ar piegādātājiem (bilances konts).

D	Ilgtermiņa ieguldījumu sākotnējā vērtība	K
S.s. Ilgtermiņa ieguldījumu sākotnējā vērtība perioda sākumā		
Ilgtermiņa ieguldījumu iegāde, izveidošana, vērtības palielināšana, pārvērtēšana		Ilgtermiņa ieguldījumu izslēgšana, vērtības samazināšana, pārvērtēšana
S.b. Ilgtermiņa ieguldījumu sākotnējā vērtība perioda beigās		

1.1. ATT. Ilgtermiņa ieguldījumu objektu sākotnējās vērtības uzskaites konta saturs.

Ilgtermiņa ieguldījumu vērtības samazinājuma korekcijas

Pēc sākotnējās atzīšanas ilgtermiņa ieguldījumu objektu vērtība ir pakāpeniski jāiekļauj izmaksās. Tas tiek darīts ar vērtības samazinājuma korekcijām.

Izšķir divu veidu ilgtermiņa ieguldījumu objektu vērtības samazinājuma korekcijas:

- ikgadējā vērtības norakstīšana vai nolietojums;
- aktīvu vērtības samazinājums virs ikgadējā vērtības samazinājuma.

Vērtības samazinājuma korekcijas ir korekcijas, kuras veic, lai norādītu aktīvu vērtības samazinājumu bilances datumā. Ar vērtības samazinājuma korekcijām saprot arī pamatlīdzekļa ikgadējā nolietojuma aprēķināšanu un nemateriālo ieguldījumu ikgadējo vērtības norakstīšanu.